

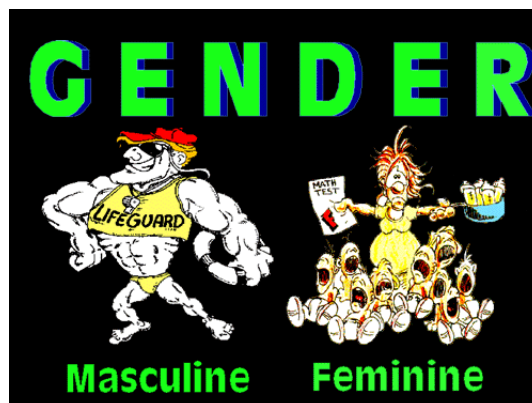
Genderové role, normy a stereotypy

Genderová role

Genderová role je "soubor očekávání spojených s představou o mužství a ženství" (Vláčil, 1996).

Přestože genderová role je jen jednou z mnoha dalších sociálních rolí, často dochází k vnímání genderových rolí jako přirozených (biologicky odvozených nebo historicky potvrzených - tedy zdánlivě správných). Takový (nevědomý) přístup přispívá ke vzniku a fixaci další struktury - genderových stereotypů.

Tak, jak se nemluví o rasových rolích, třídních rolích, nemělo by se uvažovat ani o genderových rolích jako "daných", ani jako o "spravedlivých", či "přirozených". Stejně jako je bariérou demokracie rasismus, je jí i sexismus. Ve společnostech, které usilují o rovnost pohlaví, přestává být obsah genderových rolí přísně společensky vymezen. To, co je obsahem rovnosti role se mění v závislosti na situaci, v níž se "ženská nebo" mužská "role očekává - dcera, matka, milenec, otec, šéf, ... Rovnost role se tak prolíná s dalšími sociálními rolemi.

<http://sadieamanda.wordpress.com/>

I mezi mnoha výzkumníky a výzkumnice chybí reflexe genderových rozdílů jako kulturně-historického konstruktů, který umožňuje změnu.

Sociální role vždy úzce souvisí s hodnotovým systémem společnosti, která ji formuje. Role je tak jakési "předepsané" chování a jednání (mluvíme o "předpisu role" či "ideální" role). Její konkrétní "výkon" ("hraní") však podléhá aktuálnímu nositeli či nositelce sociální pozice, na kterou se sociální (i rovnost) role vztahuje. J. Filadelfiová a L. Kobová ([se]) zdůrazňují, že "aktuální výkon role jednotlivců může být vzhledem k ideální rolím různý: nutné chování (nositel role se chová, jak musí), žádoucí chování (nositel role se chová, jak má), přípustné chování (nositel role se chová, jak může) a nepřípustné chování (nositel role se chová, jak se nesmí). Výkon sociální role je tedy flexibilní, podléhá však sociální kontrole, a někdy i sociálním sankcím".

Součástí role jsou znaky "vnější" (oblečení, účes, make-up, způsob držení těla a pod.) a "vnitřní" (postoje, názory, myšlení, emocionální prožívání apod..) Znaky, které podobně jako řízení, nemusí být v souladu s předpisem role.

Role, která omezuje jednotlivce v jeho či jejich ambicích a životě, je stereotypní představa mužskosti a ženskosti obsahující předsudky. Na symbolické rovině genderu proto klíčovou roli hrají genderové stereotypy (projevující se i v jazyce).

Genderové normy

Genderová norma je nástroj sociokulturní regulace prosazující společensky žádoucí chování. Jde o "vzor" toho, co by jednotlivci (příslušníci a příslušnice skupiny) reprezentující určitou společenskou pozici, měli dělat, co se od nich za daných okolností očekává. Aby norma plnila tento účel, musí reprezentovat jistý společenský kontrolní mechanismus, charakteristický obecností (lze jej aplikovat v různých kontextech - není to soubor konkrétních dílčích "návodů", ale spíše "principů") a uvědoměním (jednotlivci jsou si vědomi obecných pravidel, která řídí činnost jednotlivců - aby norma plnila regulační úlohu, musí být "známá"). S normou jsou vždy spojeny sankce. (Štěpánek, 1996) Zuzana Kiczková definuje rodové normy jako "více či méně skryté strukturální prvky, které organizují a usměrňují svou mocí náš duchovní, sociální, symbolický svět i oblast naší komunikace.

Genderové stereotypy

Genderový stereotyp je velmi stabilní prvek v našem vědomí (resp. psychický a sociální mechanismus regulující naše vnímání a hodnocení určitých jevů, ovlivňující názory, mínění, postoje a chování. Pro stereotyp je typické nediferencované paušální přisuzování určitých vlastností všem členům dané skupiny. Je charakteristický emocionálností a iracionalitou, zjednodušujícím výkladem jevů - jako takový je velmi často zneužíván v propagandě.

Genderové stereotypy mají značnou setrvačnost a mění se jen velmi pomalu. Mají výrazný, ale málo zjevný vliv na vědomí " (Tomek, 1996).

V průběhu dějin se obsah genderových stereotypů měnil s ohledem na historické změny ve vztazích mezi muži a ženami. Přesto nadále plní funkci udržování hierarchického, nerovného vztahu mezi gendery. A to je jeden z důvodů, proč genderové diskriminace stále přetrvává navzdory změnám genderových rolí.